

NATUUR- EN VOGELWACHT CULEMBORG

december 2019 - jaargang 45 - nr 4

Hak-al

- *De rugstreepad in Parijsch*
- *Bevers in de Honswijkerplas*
- *Hemelvaartskamp Drentsche Aa*
- *en baardmannen/vrouwen*

Het Oortdeel

Louis van Oort
Lvanoort@planet.nl

Vakantieschaamte

Dit najaar zou ik met vier vrienden een week naar de Faeröer gaan, om deze eilandengroep tussen Schotland en IJsland lekker af te speuren op zeldzame vogels. Driekwart jaar had de voorpret zich opgebouwd en hoe dichter 3 oktober naderde, hoe slechter ik sliep. De fantasieën over petsjorapiepers en brilparulazangers die we zouden gaan vinden, kolkten door mijn doorgaans toch al vrij onrustige brein. Een paar dagen voor vertrek vertelde ik een vriendin, die dat vogelen van mij altijd wel geinig vindt, enthousiast over de aanstaande trip naar de Faeröer. Waarop ze nogal bits vroeg: "Zo, ga je lekker dolfijnen afslachten?" "Ehh wut??" Was mijn weinig diepzinnige antwoord.

Vervolgens werd mij omstandig uit de doeken gedaan dat er op de Faeröer een bijzondere naar volksgebruik bestond, waarbij een groepje ruige zeebonken op zoek gaat naar grienden (een soort kruising tussen een walvis en een dolfijn), om die bijeen te drijven richting een baai. Daar worden die dieren vervolgens in een orgie van bloed en water op gruwelijke wijze afgeslacht. Een traditie die tot op de dag van vandaag standhoudt.

Dag voorpret, kom er maar in vakantie-schaamte.

Uiteindelijk werd het toch een fantastische week: de mega-dwaalgasten bleven grotendeels uit, maar het landschap zal me de rest van mijn leven bijblijven. Toch bleef 'griendgate' me bezighouden. Tijdens onze trip hebben we er goed op gelet of we ergens bewijzen zagen van de slachtpartijen. Bij veel afgelegen baaitjes dachten we: dit ziet eruit als een 'schuldig landschap'. Hier zou het wel eens plaatsgevonden kunnen hebben. Maar verder dan een paar obscure locaties waar gekke repen zwart vlees (griendpek?) hingen te drogen, kwamen we niet.

Het was dus bepaald niet zo dat de lokale bevolking er erg mee te koop liep dat ze in hun vrije tijd af en toe gezellig de nodige zeezoogdieren naar de andere wereld hielpen. Met schaamte had dat ongetwijfeld weinig te maken, maar meer met voorzichtigheid om de Pamela Andersons van deze

wereld niet nog meer munitie voor heftige filmpjes te geven en zich te laten wegzetten als volk van dierenmoordenaars.

De vraag bleef of we nou fout waren geweest om vakantie te vieren op deze bestemming. Gaven we daarmee geen signaal af dat het oké was wat de Faeröerzaten allemaal uitspookten? Oftewel: moesten we ons niet daadwerkelijk schamen? Was dit vergelijkbaar met de tijd dat je als deugmens echt niet naar Zuid-Afrika kon gaan vanwege de apartheid?

Ik vond en vind het lastig. Aan de ene kant vind ik het volstrekte flauwekul: ik geef toch zeker geen zweem van goedkeuring aan meedogenloze griendenjacht door enkel en alleen naar het land op vakantie te gaan?

Anderzijds: als de inkomstenbron die toerisme heet blijft vloeien, ondanks zulke uitwassen, kan de griendenslaching ongestraft tot in lengte van jaren doorgaan. Niet gaan, kan dus een signaal met invloed zijn.

Als je die opvatting volledig omarmt, wordt het overigens wel lastig om überhaupt nog op vakantie te gaan. Lekker naar Spaanse zon? Nee nee! Niet zo lang er nog stierengevechten worden gehouden.

Naar Frankrijk? Mwah, weleens gezien hoe foie gras 'gemaakt' wordt?

Schiermonnikoog dan? Dat dachten wij niet. Bij de bizarre pinkstertraditie Kallemooi sluiten ze daar een haan bijna een week lang moederziel alleen op in een mandje op een 20 meter hoge paal. Koekoek!

Gelukkig is er hoop: we kunnen inmiddels zonder al te veel schaamte met vakantie naar België. Op het randje is nog het wrede gansrijden, wat vroeger met een levende maar tegenwoordig met een geëuthanaseerde gans gebeurt. Helemaal gerust kunnen we nu echter zijn over het katknuppelen, dat ooit zo afschuwelijk was als het klinkt. Tegenwoordig gebeurt dat gelukkig zeer diervriendelijk met pluchen exemplaren.

Dus tenzij je van de BVS (Bond ter Voorkoming van Speelgoedbeestenmishandeling) bent, kun je met een gerust geweten een vakantie boeken in het land van Manneken Pis en de gebroeders Hazard. De schaamte voorbij 🐦

Speuren naar griendenslachten op de Faeröer

Voorplaat: rugstreepad, foto Bernard Dupont

6

2019-4

8

10

1C 05/11/2019 08:34PM ZOUT C5

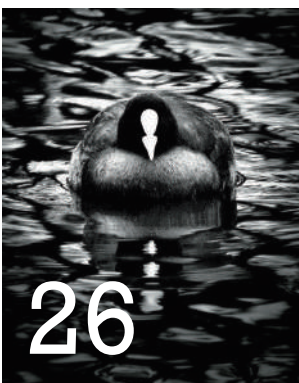
12

14

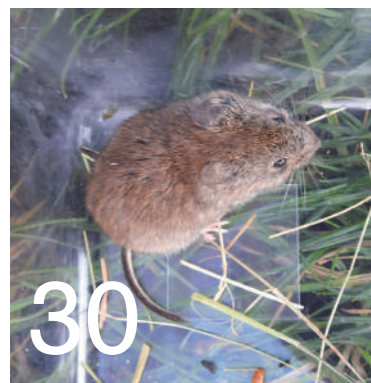
18

26

29

30

In dit nummer

2	Het Oordeel: Vakantieschaamte	18	Hemelvaartskamp
4	Van het bestuur	20	<i>vogelverslag Hemelvaartskamp</i>
5	Bij de poot	22	<i>waarnemingen Hemelvaartskamp</i>
6	De focus op ...	24	Groentje ontgroent - <i>Over de Mussenzussen en uilen</i>
	<i>coördinator insectenwerkgroep</i>	26	Rubriek Aha op die manier!
8	Waar komt die naam vandaan?		<i>Van bewijsplaatjesmaker naar amateurfotograaf</i>
	<i>Een vrouwtje baardmannelij</i>	28	Bodemdiertjes zoeken met de kinderen
10	Bijzondere beelden van bevers bij Honswijkerplas	29	Op een grote paddenstoel...
12	De rugstreepd is weer actief in Parijsch	30	Muizenonderzoek in de natuurtuin van de NVWC
14	Van spreekuilenavond tot Sweet Memory Café	31	Colofon
16	Unieke (Culemborgse) vogelgids	31	+ <i>Oproep rubriek: Aha op die manier!</i>
17	'Kom van dat dak af...'	32	Agenda NVWC

Van het bestuur

door Kars Veling

bestuur@nwwc.nl

Tegenwoordig zijn de contacten tussen bestuurders van een club als de NWWC grotendeels per e-mail. Uiteraard hebben we eens per maand een vergadering waar we elkaar in levenden lijve zien, maar het meeste contact is toch digitaal of 'virtueel' als je wilt. Er komt van alles langs op de computer. Van discussies over gewenste vergaderdata en reacties op binnenkomende mailtjes van leden en niet leden, tot de werving van nieuwe bestuursleden en de punten die we moeten bespreken bij ons eerstvolgende overleg met de gemeente. Het is natuurlijk fijn om veel dingen al direct te kunnen tackelen als ze actueel worden, maar toch zijn die 'echte' vergaderingen heel apart en onmisbaar. Daar overleg je 'face to face' en bespreek je dingen toch anders dan via de mail. Als je een vergadering hebt gemist, dan voelt dat ook zo: je hebt echt iets gemist.

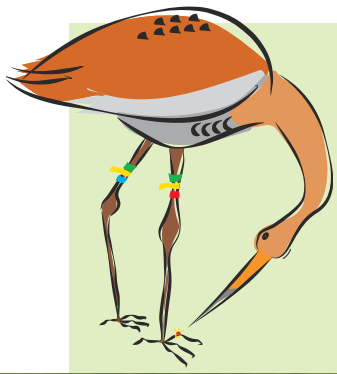
De vergaderingen zijn dan ook in een goede sfeer. We hebben een fijne ploeg bij elkaar en dat komt terug in de sfeer tijdens de vergaderingen. We zijn het zeker niet altijd met elkaar eens, maar meestal komen we tot een consensus. Het komt maar zelden tot een stemming. Sterker nog tijdens de afgelopen vijf jaar dat ik in het bestuur zit, kan ik me geen onderwerp voor de geest halen waarover gestemd moest worden. Kortom, het kost best wat tijd, maar het bestuurslid zijn van de NWWC is een prachtige (vrijwillige) baan! En dat is kennelijk bij de leden bekend want toen we aankondigden dat we een nieuw bestuurslid zochten, was er binnen de kortste keren reactie. Dat geeft al aan dat ook buiten het bestuur zelf men weet wat voor een mooie functie en fijne club dit is.

We worden als bestuur ook goed gesteund door leden met bepaalde specifieke expertises. Ook al zijn we met z'n zevenen, wij weten ook niet overal wat van en gelukkig zijn er mensen die ons daarin ondersteunen. Yme Jan, Berry en Jouke zijn zulke mensen en hoewel ze geen bestuurslid zijn, ze steken wel heel veel tijd in de club.

De komende tijd zijn er een aantal onderwerpen waar we ons intensief mee zullen bezighouden. Uiteraard is er ons 45-jarig jubileum, maar ook speelt nog steeds de kwestie rond de Redichemse Waard en ons reguliere overleg met de gemeente en andere beheerders. Zeer actueel is de winddiscussie. Er zijn nieuwe windmolens gepland op Culemborgs grondgebied en daarover wordt nu zeer druk vergaderd. Er is een gebiedstafel in het leven geroepen waarin allerlei belangen vertegenwoordigd zijn. Natuurlijk de omwonenden van de mogelijke locaties, maar ook de grondeigenaren waar de molens zullen verschijnen en de initiatiefnemers: Vrijstad Energie en Eneco. Onze droom is om samen tot een voorstel te komen voor de plaatsing van de windmolens, waar iedereen zich bij neer kan leggen. Uiteraard zijn er in de gebiedstafel ook velen die de molens het liefst helemaal niet willen hebben, maar ook zij denken mee over de minst slechte plek om ze neer te zetten, want bijna iedereen is er wel van overtuigd dat ze er zullen komen. Ook de NWWC denkt mee en houdt zich vooral bezig met de gevolgen voor de natuur. We hopen dat de molens zo worden geplaatst dat er zo min mogelijk schade wordt berokkend. We houden u op de hoogte. 🐦

Vergadering 'gebiedstafel' windmolens Houten

Bij de poot

Ringaflezingen in de appgroep

door Mario Huizinga

NVWC Tuinlijsters2019 : <http://bit.ly/tuinlijst2019nvwc>

1. Foto ooievaar

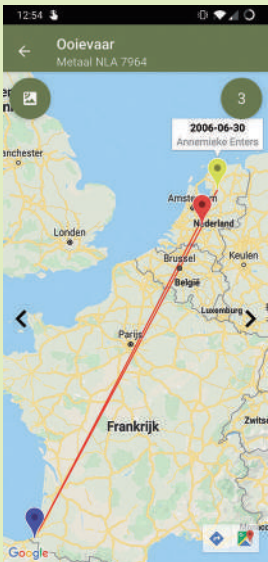
Vandaag (8 november) was een prachtige dag om ringen af te lezen. Mooi licht van laagstaande zon en lekker koel zodat je bij het aflezen geen last hebt van luchttrillingen. Daardoor was het mogelijk om met de telescoop de metaal ring van deze ooievaar op afstand af te lezen.

1

2. Life history ooievaar

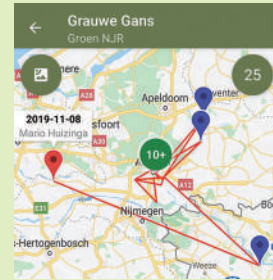
Ik vind elke aflezing speciaal, maar de ene is toch specialer dan de andere. Deze life history laat zien dat de ooievaar in 2006 als jong is geringd in Friesland. In 2011 is hij in Zuidwest-Frankrijk afgelezen en vandaag langs de Provinciale Weg pas de tweede aflezing in ruim 13 jaar. Je vraagt je toch af waar hij zich al die tijd heeft kunnen verstoppen.

2

3. Life history grauwe gans

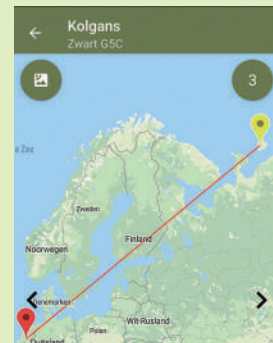
Grauwe gans NJR is in 2016 geringd in Sonsbeekpark in Arnhem en wordt daar tot en met 2018 regelmatig in de omgeving afgelezen. Dan besluit hij Arnhem te verlaten. In april 2019 is hij gezien in Duitsland en vandaag zag ik hem bij Ravenswaaij. Met ongeringde partner, zou dat de reden zijn voor het verlaten van zijn geboortestreek?

3

4. Life history kolgans

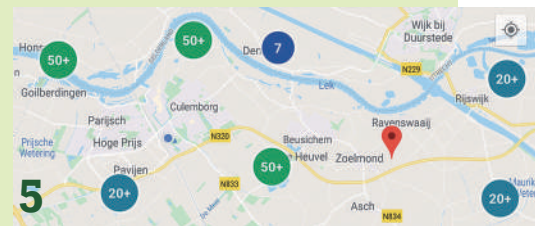
Kolgans G5C is in augustus van dit jaar geringd op het beroemde Russische ganzeneiland Kolgojev in de Barentssee. Dat is 3.000 km ten noordoosten van Culemborg. Eerder deze week zag ik hem bij de Hennisdijk in een grote groep kol- en grauwe ganzen. Het was de eerste aflezing van deze gans. Altijd leuk, zo'n 'eersteling' die ver weg is geringd.

4

5. Kaartje hotspots kolganzen

In de wintermaanden zitten heel regelmatig grote groepen ganzen in de omgeving van De Molenkampen. Dat is de zandwinput langs de Beusichemse Broeksteeg. Andere hotspots in het werkgebied zijn het Rijswijkse Veld, omgeving Rommersteeg en aan weerszijden van de rivierdijk. Op het kaartje de aantallen afgelezen kolganzen in de laatste jaren.

6

6. Foto roodhalsgans

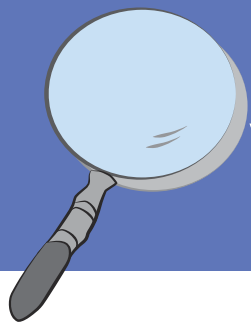
Meestal is het extra leuk als een vogel geringd is maar er zijn uitzonderingen. Zo zag ik bij Ravenswaaij een roodhalsgans. Dat kan prima een dwaalgast zijn, maar in dit geval had hij een klein kweekringetje om zijn poot. Dat geeft aan dat hij is ontsnapt uit gevangenschap, een 'escape' dus, en dan 'telt' hij niet mee als zeldzame waarneming op allerlei lijstjes. ☒

7. Grijskopgans

Nog een escape met groene kweekring bij Ravenswaaij; dit keer wel een zeer vreemde eend. Ik had geen flauw idee, maar de gezamenlijke deskundigheid van de NVWC VogelwerkWhatsAppgroep bracht uitkomst: een grijskopgans, die van nature alleen voorkomt in het zuiden van Zuid-Amerika.

7

De focus op ... coördinator van de insectenwerkgroep van de NVWC

door Frans Waroux

De insectenwerkgroep is een werkgroep binnen de NVWC die mede dankzij Karin Verspui (1964), een stevige opleving gaat doormaken. Wie is die dame die in haar studententijd dezelfde studie als Kars Veling volgde en ooit nog samen met hem in Wijster (Drenthe) verbleef om vlinderpopulaties te onderzoeken?

Karin is zo'n 20 jaar geleden vanuit Utrecht verhuisd naar Tricht waar zij samen met partner Peter van Horssen en de tweeling Ysk en Mees op de Lingedijk een mooie dijkwoning langs de Linge heeft weten te bemachtigen. Een schot in de roos zeker wanneer je bioloog bent en je belangstelling voornamelijk uitgaat naar libellen. Vóór haar huis, over de weg, dus de Linge. Achter het huis een diepe, ruige tuin waar in de goede tijd regelmatig de blauwe breedscheenjuffers en weidebeekjuffers even komen buurten om te kijken of er wellicht iets van hun gading te vinden is.

Dwergmuis

Een tuin met enkele verrassingen naar later bleek. Er stond onder andere een wilde bos zegge, die eigenlijk weinig voorstelde. Wegknippen dus tot ze ineens het nestje van een dwergmuis ontdekten en dit jaar zat er een egel onder. Als rechtgeaarde bioloog bleef alles dus toch staan, aanvankelijk half afgeknipt, en wordt het groen nu met enig ontzag gedoogd. Ook de weelderig groeiende hop is een aantrekkelijke bron voor veel insecten en levert dus veel studiemateriaal op. Want alles wat vliegt, anders dan de libellen, heeft ook haar belangstelling. Te denken valt aan vlinders, wantsen, kevers en kevertjes. Tenslotte is de groep insecten niet voor niets de grootste groep in ons dierenrijk.

NJN

Karin, groot gekomen in Eindhoven, had als jong meisje al een ruime belangstelling voor alles wat groeide, bloeide, wat liep, vloog of zwom, zoals muizen, loopkevers, vlinders en vogels, maar ook mossen, plantjes en paddenstoelen. Zij had eigenlijk overal belangstelling voor en vond alles even fraai. Libellen vangen was in die tijd wel haar favoriete bezigheid. Was daarom altijd buiten en kon zich in de natuur helemaal uitleven. Niet verwonderlijk dus dat zij al op 13-jarige leeftijd lid werd van de NJN (Nederlandse Jeugdbond voor Natuur) in Eindhoven. Je uitleven in de natuur en luisteren naar de mensen die daar verstand van hadden. En alles werd opgeslagen op haar eigen 'harde schijf'. Het was dus niet zo gek dat ze na haar middelbare schoolopleiding koos voor de studie biologie in Utrecht en dat ze nu een eigen bedrijf heeft waarin zij op projectbasis veldonderzoek, historisch natuuronderzoek en beheeradviezen voor insecten aanbiedt (veldjuffer@planet.nl).

Bosparelmoervlinder

Het eerste onderzoek tijdens haar studie biologie betrof het onderzoek in een populatie van de bosparelmoervlinder. En aansluitend een onderzoek naar de stofjes die planten zelf aanmaken ter voorkoming van onder meer vraat door slakken. Dit betrof zowel experimenteel als chemisch onderzoek. Het was daarom niet geheel vreemd dat Karin voor haar afstudeerproject opteerde voor een vervolgonderzoek in Amerika, naar het voortplantingsgedrag van libellen. Zij heeft daarvoor een halfjaar in Amerika gewoond en gewerkt.

Libellen tussen Lek & Linge

In Tricht, na haar verhuizing, kwam zij, door haar interesse voor vlinders en libellen, in contact met de insectenwerkgroep van de

NVWC. Dit resulteerde onder meer in een plan om in het werkgebied van de vereniging de rijkdom aan libellen te onderzoeken. Samen met Annette van Berkel, Rob van de Haterd, Kars Veling en Margreet de Nie werd een opzet gemaakt en alle bij hen bekende gegevens verzameld. Er werden monitorroutes samengesteld en informatie van nog 39 andere personen en instanties werd toegevoegd. Uiteindelijk werden alle verzamelde gegevens gebundeld in een boekwerkje, getiteld 'Libellen tussen Lek & Linge'. Een uiterst handig naslagwerk waarin alle resultaten per soort zijn weergegeven. Een onderzoek waar Karin heel veel energie in gestoken heeft. Het boekje is een mooi vervolg op een eerder verschenen boekwerkje, getiteld 'Vlinders tussen Lek & Linge'. Recent deed Karin onderzoek naar aquarellen met getekende afbeeldingen van libellen en rupsen. De libellenaquarellen komen uit het Natuur Historisch Museum in Brussel en tonen libellen en fragmenten van libellen van over de gehele wereld. De rupsenaquarellen in het Teylers museum zijn gebaseerd op Nederlandse rupsen. Een stevige klus waar heel wat tijd aan besteed is.

Duizendpoot

Binnen de NVWC is Karin actief met het tellen van libellen op monitoringsroutes in het Tichelterrein in Buren en in de Leidsche Hoeven, een natuurontwikkelingsgebied in Tricht. Ook vangt zij met een lichtval in haar tuin nachtvlinders. Op excursies gaat haar belangstelling ook uit naar allerlei andere insectengroepen. Kortom, om in haar stijl te blijven, een 'duizendpoot' die eigenlijk altijd tijd te kort komt. Zij heeft bovendien stellig de indruk dat de belangstelling voor het werk dat de insectenwerkgroep verricht mensen aanspreekt. De werkgroep breidt zich langzaam uit en meer mensen worden enthousiast.

Juweeltjes

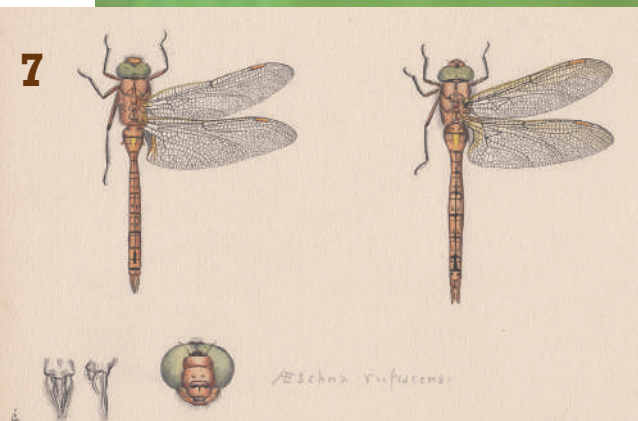
Heeft u wel eens de rust gehad om wat voor insect dan ook eens goed te bekijken? U ziet soms juweeltjes van verschijningsvormen in de wereld van de insecten. Schitterend getekende dekschilden, prachtige, veelkleurige vlindervleugels. En alle insecten hebben bovendien hun eigen plaats en taak in de leefwereld om ons heen. We moeten er toch niet aan denken dat er straks geen bijen of zweefvliegen meer zouden zijn. Geen bestuiving meer zou plaatsvinden. Het zou een ramp van ongekende grootte zijn.

Laten we daarom hopen dat de grootschaligheid van onze landbouw gaat minderen. Dat er weer akkers en weilanden komen die worden afgebakend met knotwilgen of mei- of sleedoorns in plaats van schrikdraad. Dat we weer korenbloemen in de bermen zien staan en dat het gebruik van (giftige) bestrijdingsmiddelen aan banden wordt gelegd. Misschien kunnen we dan weer eens met een zekere fascinatie kijken naar het uitsluipen van een libel wanneer die uit de larve, die in het water leeft, tevoorschijn komt en een nieuw leven tegemoet gaat.

Ook belangstelling voor insecten? Stuur Karin gerust een mail : insectencoor@nvwc.nl

2 1 Karin bij de Linge (foto's Frans Waroux)
 overige foto's Karin Verspui
 2. Weidebeekjuffer
 3. Gestreepte goudspanner
 4 Rups grotebeer
 5 Pauwoogpijlstaart
 6 Larvehuidje rivierrombout
 7 Recente studie naar aquarellen van
 libellen en rupsen

Een vrouwtje baardmannetje

door Ellen Geleedst
Foto's Paul van Veen

Je ziet ze werkelijk overal, in alle bevolkingslagen: mannen met baarden. In de jaren '70 was het dragen van een baard beperkt tot milieuactivisten en ging het gepaard met geitenwollensokken dragen, vegetarisch eten van vage sojabrokken en koffie drinken uit de pas opgerichte wereldwinkel. Het gemiddelde NVWC-lid van toen, zeg maar. Maar nu draagt de koning zelfs een baard en alle hippe jonge mannen (al is 'hip' ook wel een jaren-zeventigterm geworden, geloof ik).

Het lijkt wel of de opkomst van de baarden ook gelijke tred houdt met de opkomst van de prachtige vogel die ik deze keer voor het voetlicht wil brengen: het baardmannetje. Was het vroeger een zeldzaamheid, tegenwoordig overwinteren er een aantal in onze contreien. Als je naar de Everdingerwaard gaat, heb je niet gegarandeerd een baardmannetje, zo is het nu ook weer niet, maar ze zitten er wel heel regelmatig. De foto's bij dit artikel zijn daar ook genomen. En we zien die trend in heel Nederland. De kans op het zien van een baardmannetje is echt flink toegenomen, net als de kans op het zien van een baard bij mensenmannetjes.

Een vrouwtje baardmannetje

Waar de naam vandaan komt, is natuurlijk niet zo moeilijk te raden. Het mannetje heeft een soort zwarte pluimpjes naast de snavel. En dat wordt dan omschreven als 'baard'. Persoonlijk vind ik het meer een snor, een hangsnor. Maar de vogelnaam 'snor' was al vergeven aan een vogel die er volgens mij heel wat minder recht op heeft, alleen maar vanwege zijn snorrende geluid. Maar dat terzijde. Zoals vaak bij vogels is het alleen het mannetje dat die opvallende baard draagt. Als je erover nadenkt, is het eigenlijk wel bijzonder dat dus ook het vrouwtje, dat in de verste verte geen baard heeft, de naam 'baardmannetje' draagt. En zelfs de pasgeboren exemplaren in het nestje in het riet heten 'baardmannetje'. Alleen maar omdat de volwassen mannen hun baard laten staan... Enfin, zo gaat dat soms in de natuur.

Fascinerend

Ondanks die duidelijke naam, die alleen betrekking heeft op volwassen mannetjes, blijft het baardmannetje een fascinerende vogel. Bij het lezen over deze soort viel ik echt van de ene verbazing in de andere. Om te beginnen blijven we even bij de jonge exemplaren in het nest. Het blijkt namelijk dat het baardmannetje van alle kleine vogelsoorten de hoogste reproductie kan halen. Er zijn gevallen bekend van 20 tot 30 jongen per jaar! Dat kan alleen maar door keihard werken van de mannetjes en vrouwtjes baardman. Vaak als de jongen uit het ei gekomen zijn, beginnen de ouders alweer aan een nieuw nest. Ze voeren tussendoor de pasgeboren jongen en het vrouwtje legt alweer nieuwe eitjes. De jonkies verlaten het nest als ze nog niet kunnen vliegen. Ze scharrelen een beetje rond, krijgen nog wat te eten van hun ouders die inmiddels op het nieuwe nest zitten en na een dag of 20 à 25 moeten ze zichzelf helemaal kunnen redden. Een fascinerend fenomeen.

Wisselen van voedselbron

Minstens zo fascinerend is het menu van het baardmannetje. In de zomer zijn er volop insecten in de rietgebieden waar de vogels broeden. Ze eten dan ook uitsluitend insecten in die tijd van het jaar. Maar in de winter zijn die er niet, natuurlijk. Waar andere vogels naar zuidelijker streken trekken om aan insecten te kunnen blijven komen, schakelt het baardmannetje over op het eten van zaden! Die zijn er juist in het riet volop. Het lijkt het eitje van Columbus. Waarom doen niet alle zangvogels uit de rietgebieden dat? Anders gezegd, waarom doet de snor niet als de baardman? Het blijkt nog behoorlijk omslachtig te zijn om die verandering van voedselbron mogelijk te maken. Insecten zijn veel lichter verteerbaar, wegen ook minder. Ze vragen om een dunne maagwand. Zaden vragen om meer spiermassa rond de maag, omdat hard gewerkt moet worden aan het verteren van zaden. Fysiek is het dus een hele omvangrijke operatie. De vogel eet aan het einde van de zomer wat kleine steentjes en dat gruis vormt dan een soort molenstenen in de maag. De spieren rondom de maag worden dikker. En aan het einde van de winter moet die operatie weer in omgekeerde volgorde worden afgelegd. Steentjes eruit, spieren moeten dunner worden.

Risico

Het wisselen van zaadeten naar insecteten blijft een risicovolle operatie. Want wanneer is het goede moment? Het blijkt volgens onderzoeker Frans Vera dat de soort daar zelf spreiding in heeft aangebracht. Bij het ene baardmannetje begint de 'verbouwing' van de maag eerder dan bij de andere. En soms is een maag al ingesteld op zaden terwijl de zaden van het riet nog niet beschikbaar zijn. Dan gaan deze exemplaren dood. Of ze staan al in de 'zomerstand' terwijl er nog onvoldoende insecten zijn. Ook dan gaan er exemplaren dood. Maar blijkbaar kan het uit, want het baardmannetje bestaat nog steeds.

Ook binnen onze eigen vereniging zijn de baardmannetjes een blijvertje. Jaren-zeventig-overblijfsel of hippe trendsetters, wij hebben mannen met baarden. En ook in het komende jaar, als de vereniging 45 jaar zal bestaan, zullen die er nog wel zijn. Volhouders. En fotogek!

Foto's boven en onder baardmannetjes, rechts vrouwtje

Bijzondere beelden van

door Jurgen Geven

Mooi nieuws: bij ons project de Honswijkerplas bij Tull en 't Waal is een beverburcht bewoond. Op de wildcamera zijn in het voorjaar van 2019 twee bevers vastgelegd. Het is mogelijk een paartje.

In de maanden april en mei hing een Browning wildcamera nabij de beverburcht in de Ossenwaard om erachter te komen of deze burcht bewoond is. Na twee maanden was de vreugde groot, de camera heeft zowel 's nachts als overdag twee bevers bij de burcht vastgelegd. Mogelijk is dit een paartje en zijn er jongen (tweejarigen en jaarlingen).

Honswijkerplas

De camera die op beweging reageert, heeft niet alleen de bevers, maar ook een steenmarter, een wezel en reeën (geiten en bokken) gesignaleerd. Dit heeft mooie plaatjes opgeleverd. De ree op bijgaande foto is waarschijnlijk aan komen zwemmen, gezien zijn natte vacht.

Onderzoek naar bevers

ZOUT (Zoogdierenvereniging Utrecht) en de NVWC hebben in opdracht van de Zoogdierenvereniging Nederland een onderzoek uitgevoerd om bevers in de provincie Utrecht in kaart te brengen.

Nu is vastgesteld wat we al bevroedden: er zitten bevers in de Ossenwaard. Mogelijk ligt er nog een bewoonde burcht in een van de plassen in de Ossenwaard.

Om vast te stellen of de bevers een paartje zijn en jongen hebben, wordt vaak een simultaantelling gedaan. Op een avond voor en na zonsondergang tellen, geeft al de nodige informatie. Een simultaantelling wordt vaak door twee personen uitgevoerd die strategisch op de oever staan om alle bevers die uit de burcht komen te tellen. Zo kun je vaststellen hoeveel bevers in een burcht wonen. Deze keer is in overleg met de zoogdierveniging geen telling gedaan omdat dit maar om één burcht gaat.

Honswijkerplas: herinrichting zandwinning

De natuur in de Ossenwaard waarin de Honswijkerplas ligt, ontwikkelt zich goed. De Dekker Groep heeft de voormalige zandwinning heringericht tot natuur- en recreatiegebied. Recreatieschap Midden-Nederland beheert de recreatieplas. Een laatste deel van het project is nog in uitvoering.

's Zomers trekt de plas veel mensen uit de regio. Er wordt gespeeld, gezwommen, gevist, gewandeld én er wonen bevers en andere dieren, getuige de foto's. We zijn er trots op. Het onderzoek laat zien dat zandwinning kansen creëert voor nieuwe natuur. Een mooie combinatie van functies.

bevers

bij Honswijkerplas

BEVERWEETJES

Bron: Zoogdierverseniging Nederland

- Bevers zijn met 3 jaar volwassen en worden gemiddeld 10 jaar, maar ze kunnen wel 20 jaar oud worden.
- De lengte van een bever is maximaal 1,30 m (waarvan 30 cm staart). Ze wegen 20-30 kg.
- Bevers leven in een familie van ouders, tweejarigen, jaarlingen en jongen. De ouders blijven hun hele leven bij elkaar.
- Bevers wonen in een burcht of hol waarvan de ingang onder water zit. Daarnaast gebruiken ze rustplaatsen (legers) op de oever.
- Zeer kenmerkend zijn de grote voortanden, bedekt met een harde laag oranje glazuur. De snijtanden van een bever groeien altijd door. Dat moet ook wel want door het knagen aan bomen slijten deze voortdurend af.
- Bevers hebben grote achterpoten en tussen de achterpoten zitten zwemvliezen die ze gebruiken om mee te zwemmen.
- Grenzen van een beverterritorium worden met geursporen gemarkeerd, het zogenaamde bevergeil. Dit sterk ruikend vocht komt uit twee klieren in het achterlijf. In de 16de en 17de eeuw werd dit vocht beschouwd als geneesmiddel voor alle kwalen. Ook werd het gebruikt in de parfumindustrie.
- Bevers hebben een extreem dichte vacht om ook onder water warm te blijven. Het aantal haren is ongeveer 23.000 per cm beverhuid (een mens heeft ongeveer 300 haren per cm).
- De staart van de bever dient ook als alarm. Als er gevaar dreigt slaat hij er hard mee op het water zodat andere bevers in de buurt worden gewaarschuwd. Verder zijn bevers meestal stil, soms maken ze zacht kreunende of blazende geluiden. Daarnaast wordt de staart gebruikt voor opslag van vetten en bij de regulatie van de lichaamstemperatuur (aders open zetten om warmte te verliezen, aders vernauwen wanneer het koud is).
- Mannetjes en vrouwtjes lijken erg op elkaar, ze zijn even groot. Het vrouwtje heeft doorgaans een iets smallere staart.
- Iedere achterpoot heeft een teen met een dubbele nagel die ze gebruiken als een kammetje om hun vacht te verzorgen.
- De oren, ogen en neusgaten van een bever liggen op dezelfde hoogte zodat het dier tijdens het zwemmen alle drie de zintuigen kan gebruiken. Om te voorkomen dat bevers tijdens het onderwaterzwemmen water binnenkrijgen, sluiten ze hun neus en oren af met kleppen.
- Bij het onderwaterknagen krijgt de bever geen water binnen omdat in de wang een stuk weefsel zit dat de mond tussen de snijtanden en de kiezen afsluit.
- De bever is een schoon dier. Regelmatig ververst hij de houtsnippers in zijn leger, hol of burcht. Hij vlooit en poetst zijn vacht en voorziet deze van waterafstotende olie.
- Het aantal bomen dat een bever omknaagt, hangt af van het klimaat en waar bevers wonen. Wanneer de winters streng zijn, leggen ze een wintervoorraad aan en daar knagen ze dan veel bomen voor om. Hoe snel ze een boom omknagen, hangt af van de soort; een populier is sneller omgeknaagd dan een eik.

boommarter

reegeit

De Rugstreeppad

Plassen in de sloot met larven van de rugstreeppad

Rugstreeppad in greppel, Parijsch 2009

Nieuwe sloot langs de Prijsseweg

door Gerard Smit

Na enkele jaren van stilte was de rugstreeppad dit voorjaar weer volop te horen in Parijsch. Waar hebben de bestjes al die tijd gezeten? Zijn ze de wijk wel uit geweest?

In Culemborg komen naast de algemene soorten amfibieën die je in elke plaats wel kan vinden, ook de rugstreeppad, heikikker en kamsalamander voor. De rugstreeppad is kenmerkend voor de duinen, de kamsalamander voor de beekdalen en de heikikker voor de hogere zandgronden, maar in het rivierengebied voelen ze zich alle drie thuis. Culemborg is een van de gemeenten waar alle drie de soorten voorkomen.

Uiterwaarden

De rugstreeppad komt in Culemborg met name voor in de uiterwaarden aan de westkant van Culemborg. Tot een tiental jaren terug was een flink koor te horen in de laagte direct ten oosten van Werk aan het Spoel. Op windstille dagen was dit koor tot in Everdingen te horen, een afstand van ruim 2 kilometer. De laatste 10 jaar staat er echter in de zomer nauwelijks meer water in deze laagte en zijn de rugstreeppadden hier ook niet meer te horen. De activiteit lijkt zich te hebben verplaatst naar de uiterwaarden bij Everdingen. Hier zijn zo'n tien jaar geleden nieuwe strangen gegraven met kale ondiepe oevers. Deze zijn voor de rugstreeppad ideaal voor het afzetten van eisnoeren. Sinds het stil is bij Werk aan het Spoel, verzamelen de dieren zich jaarlijks in de Everdingse waarden

om koortjes te vormen en hun eisnoeren af te zetten. Vanaf eind april zijn de koortjes op mooie, vooral windstille dagen, vanaf de dijk goed te horen. Hun modulerende roep draagt ver en is goed te onderscheiden van de kakofonie aan vogelgeluiden die 's avonds uit de uiterwaarden opstijgt.

Nieuwbouwwijk

Maar goed hoe zit het met Parijsch? Wij kwamen daar eind 2004 in een nieuwbouwwijk aan de rand van Parijsch te wonen. In het voorjaar van 2005 lieten rugstreeppadden luidruchtig merken dat ze ook interesse in de wijk hadden. Het eerste koor was een weekje actief bij een waterplas bij bouwwerkzaamheden aan het Koopmansgildeplein. Een week later doken de eerste roepers op bij een ontwateringslootje aan de Boomkikkerlaan, zo'n 250 meter verder de wijk in. Nadat in het slootje tien eisnoeren waren afgezet verplaatste de activiteit zich naar het volgende slootje, waar vervolgens ook weer een aantal eisnoeren werden afgezet. Het derde slootje was om de een of andere reden niet aantrekkelijk, maar de vierde was een week later aan de beurt. Nadat ook hier een aantal eisnoeren waren afgezet werd het weer stil in de wijk, de bewoners konden weer rustig slapen.

is weer actief in Parijsch

Waterplas gronddepot Parijsch, mei 2007

Detail van de waterplas bij het gronddepot aan de Distelvlinderlaan met larven van de rugstreepad (mei 2007).

De slootjes aan de Boomkikkerlaan waren maar één jaar in trek. In de jaren nadat de aangrenzende vrije kavels bebouwd waren, lieten de rugstreepadden zich niet meer in de straat horen. Maar ze waren nog niet weg uit de wijk. Een koortje had een vijver ontdekt aan de Heikikkerstraat en heeft daar nog enkele jaren geroepen. Verder heeft een mannetje een paar keer zinloos vanonder een struik in onze tuin geroepen en kwam een keer een jonge rugstreepad onder de voordeur tevoorschijn toen we de deur openden.

Stiller

In de wijk Parijsche bleven de dieren enkele jaren actief op de plekken waar gebouwd werd. Toen de huidige sloot langs de sportvelden van Focus net gegraven was, bevatte deze nauwelijks water. Er stonden plassen in als gevolg van regen en deze werden door de rugstreepad volop gebruikt om eisnoeren af te zetten. Ook bij een tijdelijk gronddepot en opslag van Steltonplaten aan de Distelvlinderlaan waren plassen aanwezig waar de rugstreepad actief was en enkele tientallen eisnoeren zijn afgezet.

Vanaf 2012 werd het stiller in Parijsch. Er werd minder gebouwd en dus ook minder gegraven. De rugstreepad is in 2012 nog gehoord bij een tijdelijk plasje en hier zijn ook larven gezien. Bij de sloot langs Focus hebben enkele dieren geroepen en is een enkel eisnoer

gezien, maar de activiteit was heel beperkt. In 2013 is nog eenmaal een rugstreepad gehoord maar daarna waren de dieren niet meer in Parijsch te horen.

Nieuwe sloot

Tot dit jaar. Langs de Prijsseweg is dit voorjaar een fietspad aangelegd. Onderdeel van dit werk was de aanleg van een nieuwe berm-sloot langs het fietspad aan de noordzijde van de Prijsseweg. De nieuwe sloot werd in juni ontdekt door de rugstreepad. Op 16 juni leek ik 's avonds dieren te horen roepen vanuit het maïsveld aan de westkant van Parijsch. Toen ik later op de avond op het geluid afging, bleek een koortje van ruim tien dieren te roepen uit de noordelijke berm-sloot ter hoogte van het informatiepunt Parijsch. Ook ten zuiden van de weg riepen een tiental dieren vanuit een watertje naast het informatiepunt Parijsch. Helaas heb ik niet gevolgd of er ook eisnoeren zijn afgezet en larven met succes tot ontwikkeling zijn gekomen. Wel is in september op een regenachtige avond nog een grote rugstreepad in de Boomkikkerlaan gezien. Grote exemplaren zijn een aanwijzing voor padden op leeftijd. Komende jaren zal blijken of dit inderdaad het laatste optreden van een groep padden op leeftijd was, of dat de rugstreepad zich ook buiten de uiterwaarden kan handhaven.. 🐸

Van spreeuwenavond tot

door Kars Veling

Vroeger was het allemaal duidelijk. Je ging op excursie, had lezingen en verbrandde wilgenhout bij het knotwilgen snoeien. Maar tegenwoordig doen we veel meer als NVWC'ers.

De laatste jaren zijn we vaker op andere gremia te vinden. Zo werken we samen met theater de Fransche School, waren betrokken bij een concert in de Gelderlandfabriek, bouwden ons clubgebouw om tot café en waren present op Werk aan het Spoel tijdens de Nacht van de Nacht. Een kort verslag van die activiteiten.

Film Strabrechtse heide in de Fransche School

We hebben al meer samengewerkt op initiatief van het theater bij de vertoningen van landelijk bekende natuurfilms als de Nieuwe Wildernis en de Wilde stad, maar nu kwamen we zelf met het voorstel om de film over de Strabrechtse heide te laten zien. Dat was wel een risico, want komen de Culemborgers voor zo'n relatief onbekende film naar de Fransche School? Dat was gelukkig het geval en het was een heel boeiende avond.

Niet alleen bekeken we de prachtige film op groot scherm, maar Jap Smits, de boswachter was er ook en die vertelde allerlei achtergrondzaken bij die film en 'zijn' gebied. Nog bijzonderder was de aanwezigheid van de weduwe van de vlak nadat de film klaar was overleden filmmaker. Ook zij kwam nog even aan het woord. Na afloop waren alle aanwezigen overtuigd van de schoonheid van het heidegebied ten zuiden van Eindhoven en ik ben er zeker van dat er heel wat mensen komend jaar op bezoek zullen gaan.

Slaaptrek: een avond vol spreeuwen en muziek

Het was een bijzondere avond in de Gelderlandfabriek op 6 september. Een combinatie van natuur, muziek, literatuur en film. En alles in het teken van spreeuwen. De bijzondere slaaptrek van deze vogels, die daarbij met tienduizenden bij elkaar fantastische

patronen maken in de lucht, heeft Ellen Verhagen geïnspireerd. Zij is pianiste en zag overeenkomsten tussen de bewegingen van de spreeuwen en de muziek van een aantal componisten zoals Jeroen van Veen, Douwe Eisenga en Max Richter. Ze voerde muziek uit van deze componisten waarbij ondertussen foto's van de slaaptrek van spreeuwen te zien waren, gemaakt door Albert Jager.

Voorafgaand aan de muziek vertelde Koos Dijksterhuis, natuurcolumnist bij dagblad Trouw en schrijver, over spreeuwen en wat deze 'gewone' vogels zo intrigerend maakt. Hij is de auteur van het boek 'De Spreeuw', een monografie waarin gedrag en leefwijze van spreeuwen worden beschreven. Het was een bijzondere avond.

Sweet Memories Cafe

Het Sweet Memories Café is een maandelijks café waarbij ontmoeten, cultuur en welzijn centraal staan voor een oudere doelgroep. Het is opgezet vanuit de gedachte dat de theaterzaal van de Fransche School overdag vaak leeg staat en de vraag vanuit de welzijnssector om activiteiten te organiseren. Doel is om ouderen te bereiken die normaal niet meer zo snel het theater binnenstappen. In oktober waren we als NVWC gastheer. We hadden het thema biodiversiteit genomen en hadden 's morgens en 's middags een groep op bezoek in de Steenuil. Tussen de middag lunchten we in de Fransche School. Met behulp van de schitterende foto's van de fotowedstrijd konden we prima uitleggen wat biodiversiteit was en dat we bij Culemborg enorm veel mooie natuur, planten en dieren hebben. Daarna gingen de mensen aan de slag om met riet en blikjes bijenhôtels te maken voor wilde bijen, zodat ze ook zelf wat deden voor de biodiversiteit. We kregen enorm enthousiaste reacties van de cafébezoekers.

Nacht van de Nacht

Al jaren is in het laatste weekend van oktober de Nacht van de Nacht. Deze is in het leven geroepen om de mensen te attenderen op de kwaliteit van de nacht als donkere periode. We ervaren dat nog maar marginaal omdat vrijwel overal en altijd licht is. De NVWC'ers waren op Werk aan het Spoel om mensen rond te leiden en te wijzen op wat er allemaal aan leven is in de nacht. Ook was er een presentatie over de negatieve gevolgen van het kunstlicht op nachtdieren, zoals nachtvinders. Door het licht worden veel vlinders ernstig verstoord en dat betekent dat er door overmatig kunstlicht veel nachtvinders en andere insecten verdwijnen. Om zonder licht toch nachtvinders te lokken, werd er gestroopt, maar ook de zoetigheid die op de bomen was gesmeerd kon geen nachtvinders verleiden. Wel waren veel pissebedden, oorwurmen, hooiwagens en zelfs een zuidelijke boomsprinkhaan ervan aan het snoepen.

Al deze activiteiten doen we graag. We bereiken natuurlijk al onze leden, die allemaal al licht- of donkergroen zijn. Maar door op allerlei andere plekken ook zichtbaar te zijn, krijgen ook andere mensen informatie over *wat er leeft en groeit en ons altijd weer boeit*, zoals de ouderen onder ons Fop I. Brouwer nog kunnen herinneren, die hiermee zijn wekelijkse column op 'Weer of geen weer', de voorloper van Vroege Vogels, altijd afsloot. 🦋

Geen nachtvinders, wel de zuidelijke bidsprinkhaan

Sweet Memory Café

Een avond vol spreeuwen en muziek in de Gelderlandfabriek.

Jap Smits vertelt bij de film over de Strabrechtse Heide in de Fransche School.

Koos Dijksterhuis, auteur van het boek 'De Spreeuw', vertelt wat deze vogels zo intrigerend maakt.

Met riet en blikjes bijenhôtels voor wilde bijen maken in het Sweet Memory Café.

Unieke (Culemborgse) vogelgids

ZOAL NIET

**Wat je nu zoal niet meemaakt:
je ziet niet hoe de kauwen
uit de boomgaard opvliegen,
je ruikt de weeë walm
van het fluitenkruid niet,
je hoort geen pesterige grapjes
en je krijgt geen natte kont
omdat je niet naast me zit.**

2019 TEKST MARCO HOUTSCHILD ILLUSTRATIE ROP PHILIPPI ONTWERP STUDIO BASSA

Dit is een pagina uit de fraai vormgegeven 'Houtschild's beknopte vogelverzenveldgids' met tekeningen van Rop Philippi en gedichten van Marco Houtschild. De bundel is te koop voor € 17,50 bij boekhandel Tomey (Markt) en bij De Familiefabriek (Zandstraat). Of stuur een e-mail naar marco.houtschild@telfort.nl o.v.v. 'Vogelgids' en het aantal bundels dat u wenst. Overigens zijn er ook ansichtkaartsets en posters te koop. Zie voor meer info: www.marcohoutschild.com.

Vormgeving vogelgids Studio Bassa

“Kom van dat dak af!, we gaan eten” Ja ... maar die purperreiger kan elk moment voorbij komen ...

door Jandirk Kievit

Met Kerst 2018 begon de voorpret. Het Oortdeel deelde een prachtig Engels vogelartikel op de Whatsappgroep, gevolgd met een oproep: “Is dit niet wat voor ons?” Een tuinvogeltelling die een jaar lang duurt?

U heeft er in de vorige Hak-al ook al over kunnen lezen. Ik vond het direct een leuk idee. En in de eerste weken van het nieuwe jaar kregen we de ene na de andere leuke melding van Daniël Beuker doorgeappt. Die bleek met een dikke griep al een week thuis te zitten (voor het raam ...) en zijn soortenlijst groeide met de dag. Ik heb nog even overwogen om hem een kistje sinaasappelen of een fles whisky te brengen, maar hield me in. Wel in de winkel van Vogelbescherming eerst maar eens flink wat zaad en pindakaas ingeslagen om de zaadeters m'n tuin in te lokken, maar die keep wilde maar niet landen, die moest in het najaar dan maar.

Bosuil!

Natuurlijk 's nachts ook het raam wat verder open gezet, om alles beter te kunnen horen. Laat terug van een feestje viel mijn vrouw vlot in slaap. Maar niet voor lang: “BOSUIL!” schreeuw ik midden in de nacht. Die had ik in Lanxmeer al jaren niet meer gehoord. Bij het ontbijt wilde mijn wat slaperige Hanneke nog even wat extra tuinvogelregels met me doornemen.

Veel pret gaf mijn daktelpost, waar ik gewapend met telescoop menig soortje mee pikte. Regelmatig werd uit de boomgaard naast ons huis geroepen: “Meneer wat doet u daar?” “Ik tel stikstof voor het RIVM”, was soms mijn antwoord en dat vond niemand vreemd. De keren dat je “ik tel vogels” antwoordt, had je veel meer uit te leggen.

Zomertortel

Wat ik wel vreemd én ontzettend gaaf vond was het witgatje dat tien meter naast me uit de lucht viel en in de oever van mijn vijver landde. Of de zomertortel die in de vroege lenteochtend langs mijn huis naar het noorden knalde, de zingende boomleeuweriken op trek. En de twee cirkelende visarenden die richting de tuin van Arjan Brenkman vlogen (maar hij was gelukkig niet thuis..., appte hij gefrustreerd terug). Stond ik er dan alleen bij mooi weer? Euh ja, vooral bij mooi weer. Maar mijn schaarse voorjaars-trekervaring betaalde zich ook uit. Want wat vliegt er als het droog wordt, na een dag regen in het voorjaar? Precies: goudplevieren. Zeventien stuks maar liefst, pal over mijn huis.

Baalsoorten

Zijn er ook baalsoorten? Jazeker: legio. Normaal pik ik altijd wel een zwarte roodstaart mee, zingend op de hoek van een dak, fluit een tureluur even een paar tonen of kiept er kruisbek voorbij. In alle jaren ja, maar niet in 2019. Toen de buurvrouw met een houtsnip aanbelde, hoopte ik natuurlijk dat hij nog zou leven, maar helaas, wat ik ook reanimeerde in mijn tuin, het mocht niet baten.

Voor de zomer was ik mijn nummer-1-positie al lang kwijt aan Berry Lucas. Een huis aan de Merelweg in Culemborg, vlak naast de uiterwaarden kent grote voordelen. De oogst van Berry was meer dan geweldig (95 soorten tot aan zijn verhuizing eind deze zomer). Maar we kunnen allemaal niet op tegen de tuin van Anthonie Stip uit Buren. Met 102 vogelsoorten staat hij ruim bovenaan. Als tellers gezamenlijk zijn er op het moment van schrijven liefst 139 soorten gezien, een geweldig mooi aantal.

Persoonlijk hoop ik er voor het eind van het jaar nog een paar te scoren. Een zwaan met een gele snavel, een pestvogel in mijn Gelderse roos, of een langsschietend smelleken? Ze zijn allemaal van harte welkom in de tuin en het luchtruim boven het Lodewijk van Deyssehof nummer 13. Met hen erbij zou ik op 95 uitkomen, wat ik in januari niet voor mogelijk had gehouden. Ik bedank bij deze Louis van Oort nogmaals voor zijn malle voorstel en alle tuinvogeltellers voor het gedeelde plezier. Het heeft me uren lol opgeleverd, met de kijker in de aanslag en de telefoon standby voor het door appen.

We kijken allemaal uit naar de laatste soorten tijdens het oliebolbakken (in de tuin natuurlijk), want dan zit het jaar erop. Ik denk dat ik 2020 even pauze neem, maar wie weet wat Louis voor volgend jaar in petto heeft? Een kantoorlijst, badlijst, racefietslijst, moestuinlijst: dan doe ik direct weer mee natuurlijk 🐦

Hemelvaartskamp

Drentse Aa, 29 mei t/m 2 juni 2019 door Yme Jan Bosma en Ruud Post

Ieder jaar zijn wij op zoek naar mooie bestemmingen voor de Hemelvaartskampen. Hoe wij dat doen? Nou, eigenlijk is de keuze van het gebied het gemakkelijkste. Die laten wij bepalen door de deelnemers zelf. Zo werd dit jaar gekozen voor de Drentsche Aa. Wanneer de bestemming bekend is, gaan wij eind januari op pad om die volmaakte camping te vinden. Wij hebben ervaren dat juist deze periode het gunstigste is.

Na een dagje toeren in het land van Bartje viel onze keuze op camping de Vledders te Schipborg. Direct gelegen aan het gezellige brinkdorp Zuidlaren. De camping ligt midden in het natuurgebied Drentsche Aa. Zonder meer een perfecte keuze voor de mooiste wandel- of fietstochten.

De naam van de boerderijcamping wordt ontleend aan haar directe omgeving. Een 'vledder' is een hoger gelegen gebied in een moerassig land. "Eigenlijk had de boerderij geen naam want je woonde op de boerderij op de vledder". Dat vertelde de mede-eigenaar van de camping. Hij vervolgde: "Toen ik nog een klein ventje was"... keek even op om te zien of hij mijn aandacht nog wel had ... "aten wij met drie generaties aan één tafel." Dat bleek voor de oorlog heel normaal. Hij ging door met "Na de oorlog werd het gebied populair door de eerste (weekend)kampeerders. Toen was kamperen vooral een elitaire 'sport'".

Heel slim speelde zijn opa hierop in door een stukje weiland als kampeerterrain in te richten. En zo kwamen de eerste recreanten met zelfgemaakte kampeermiddelen hun weekend vieren op de Vledder. Nadien bleek het weiland op de Vledder de start voor één van de eerste ANWB-kampeerterrains van Nederland te zijn geworden. Nu de boerderij niet meer actief is, zijn de weilanden in de geest van overgrootvader uitgebouwd tot de huidige camping.

Excursies

De eerste dag stonden er twee excursies op het programma. Een fietstocht en een wandeltocht. Het doel van de wandeltocht was het lager gelegen moerasgebied, het Siepelveen. Het Siepelveen maakt deel uit van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa. Aan de westkant stroomt een beekje, het Zeegserloopje. Aan de oostkant loopt het Schipborgse Diep. Het loopje en het diep zijn zijtakken van de beek de Drentsche Aa. De fietstocht ging naar en door het Balloërveld. In het Balloërveld herken je nog contouren hoe Drenthe er in de vorige eeuwen moet hebben uitgezien. Qua geluid deden de ruim aanwezige boom- en veldleeuweriken de sfeer van toen versterken.

De volgende dag werd het Zuidlaardermeer op de fiets gerond. Langs de Groeve, Kropswolde, Kropswolderbuitenpolder, Westerbroekstermadepolder om zo weer terug te toeren naar Schipborg. Sommige deelnemers hebben kennis van mooie natuurgebieden. Ida heeft de kennis ontwikkeld om de mooie locaties te vinden voor

de inmiddels verplichte koffiestop met appelgebak. Zo kwam het dat wij bij de Rietzoom neerstreken.

Zwarte ibis

Daar werd gesmuld van de streekgebonden lekkernijen die daar geserveerd werden. Hoe wij aan de 'verplichte' koffiestops gekomen zijn, is te lezen in de Hak-al 2018-4.

Vele mooie vogelsoorten speelden zich in de kijker. De absolute krenten van deze dag zijn te lezen in het verslag van Johan. De zwarte ibis is toch wel een van de fraaiste krenten uit de pap. Deze laatste werd als eerste ontdekt door Vincent. Johan heeft deze waarneming ter plaatse doorgegeven aan waarneming.nl. Een zwarte ibis is die dag eerder nog in Nijkerk (polder Arkemheen) overvliegend in noordoostelijk richting genoteerd. Op de dag van onze excursie is er 's morgen om 11:00 in de Oostpolder (Zuidlaardermeergebied) ook een gezien. Diezelfde middag dus werd de zwarte ibis door Vincent ontdekt om door ons in de Westerbroekstermadepolder uitgebreid bekeken te worden.

De wandelexcursie verliep deze dag vooral rondom de camping. Tijdens het avondeten werden de zeldzaamheden enthousiast verteld. Zo komen de meeste planten- en insectenwaarnemingen van deze wandelexcursie af. Voor een volledig overzicht zie de waarnemingslijsten die net als vorig jaar weer keurig door Leo bijgehouden en uitgewerkt zijn.

Onlanden

Zaterdag werd het een gecombineerde auto/wandelexcursie. Doel de Onlanden. Vroege Vogels had op 5 april (2019) over dit gebied nog een programma uitgezonden. Het gebied de Onlanden ligt in het noorden van Drenthe en is het resultaat van een herinrichtingsproject bij Peize, dat 6.000 hectare beslaat. Het is aangelegd als waterbergingsgebied om de voeten van Groningers droog te houden en de dreiging van het water, zoals bekend bij vele Culemborgers (1995), voor te zijn. Als bijkomstigheid heeft het gebied zich in korte tijd ontwikkeld als een bijzonder natuurgebied.

Een bezoek bleek absoluut de moeite waard. De otter die in 2013 voor het eerst in het gebied is gezien, hebben wij dan wel gemist. Maar vanuit de uitkijktoren zagen wij prachtig een reebokje verscholen liggen in de ruigte. Zo ook een vos, die ongestoord de randen van zijn territorium aan het controleren was. De visarend liet zich ook niet zien maar wij hebben vele rietvogels in beeld gehad.

Onlanden vanaf de uitkijktoren, foto Ida de Jongh
Linkerpagina: grauwe gans met juvenielen, foto Ruud Post

Deelnemers wandelexcursie Balloërveld
foto Leo van der Kooij

Uitleg wat we nu zien
foto Ruud Post

Eveneens werden de door de lokale vogelaars aangekondigde paapjes heel gemakkelijk opgemerkt. De roerdomp, bruine kiekendief zijn soorten die op termijn in dit gebied verwacht worden. Maar wij hadden ze beide op een dag. Met name de roerdomp(en) die ik al in tijden niet meer gehoord of gezien had liet(en), nota bene overdag, veelvuldig van zich horen. Met een jagende bruine kiekendief op korte afstand, dus mooi in de kijker, sloten wij deze fantastische excursie af.

Later in de avond volgde nog een avondexcursie. Met als inzet; de nachtzwaluw. Ik zelf ben niet meegegaan. Die nachtzwaluw Hak-al, dacht ik zo. Enthousiast kwamen de deelnemers terug met houtsnip en nachtzwaluw (gezien & gehoord). Een succesvolle avond.

Fourageren

Wij eten culinair en vegetarisch. Tegenwoordig is er een enorme diversiteit aan mogelijkheden. De gereserveerde maaltijden dit kamp spreken voor zich. Hedy bedacht een maaltijdsoep met pompoen als hoofdingrediënt. Zij had ook nagedacht over een logistiek vraagstuk. Hoe puur je de ingrediënten op de camping tot een basis voor de soep. Vooraf had Hedy de basissoep thuis voorbereid en in delen ingevroren om de soep donderdagavond verder af te maken. De tweede dag. Het is bijna traditioneel te noemen. Curry op Hemelvaartskamp. Onze Haagse Jan stelde dan ons ook dit kamp weer niet teleur met een van zijn befaamde curry's.

Ook de derde dag een bijzonder smakelijke maaltijd van de hand van Wim (Rubers). Wim kiest net als zijn mede-koks niet graag voor de easy way. Dit keer nasi met saté in pindasaus. Die saté was vegetarisch natuurlijk. Het smaakte allemaal voortreffelijk. Het bewijs leverden de borden, die net als de vorige dagen, in een mum van tijd leeg gegeten waren.

Een groot compliment. Wij spreken zeker voor ons allen als we zeggen dat een compliment voor de corveeërs zeer zeker op zijn plaats is. De door hen bereide maaltijden waren heerlijk en zij bewijzen dat vegetarisch eten op een Hemelvaartskamp van de NVWC zeker geen straf is.

Volgende Hemelvaartskamp 2020

Lijkt het je wat om eens mee te gaan? Volgend jaar, zaterdag 17 mei tot en met zaterdag 23 mei, gaan wij het Hemelvaartskamp opslaan in La Brenne (Frankrijk).

Kamperen, tijdens de Hemelvaartweek, dagelijks op pad met een van de vele excursies en genieten van de verrukkelijk diners. Midden in het land van de duizend meren zoals de Fransen dit regionale natuurpark noemen, staat dit garant voor een unieke beleving.

Interesse en je hebt vragen?

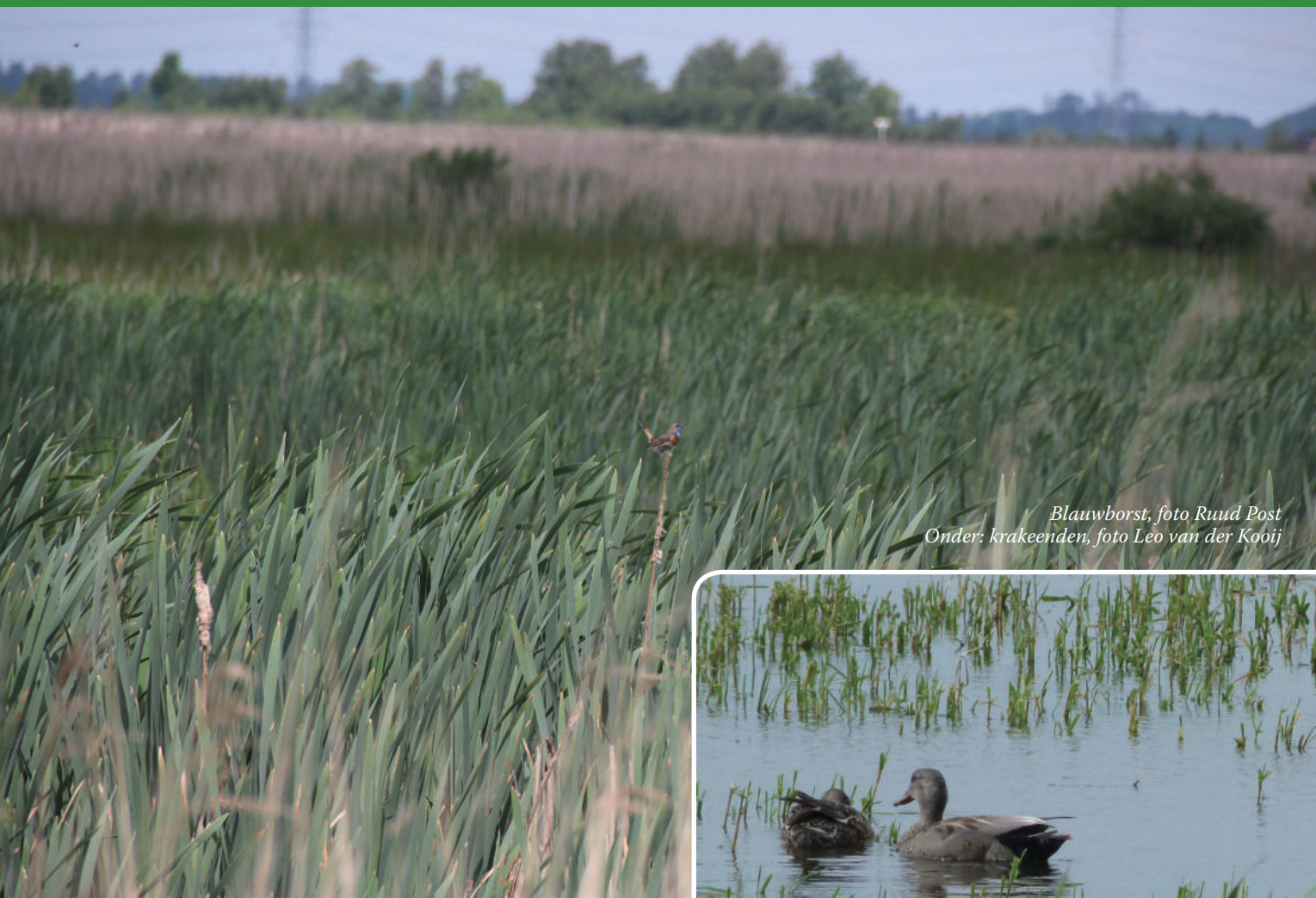
Allez, mail ons.

Yme Jan Bosma (bosmawerf@casema.nl)

Ruud Post (la.poste@planet.nl)

Vogelverslag Hemelvaartskamp

Drentse Aa, 29 mei t/m 2 juni 2019 door Johan de Kruif

*Blauwborst, foto Ruud Post
Onder: krakeenden, foto Leo van der Kooij*

De Drentse Aa is een prachtig gebied met schitterende natuur. Ik zal me beperken tot de vogelsoorten. Mijn excursies hadden grotendeels ook de vogels als doelsoort. Ik kijk terug op prachtige tochten meestal met de fiets, waarbij het weer erg mee zat.

Op Hemelvaartsdag hebben we met de fiets een tocht gemaakt via Annen, Anlo, Gasteren naar het Balloërveld, Taarlo en Zeegse langs de Aa. Mooie waarnemingen van zomertaling, bosrietzanger, wespendif en bonte vliegenvanger. Op vrijdag werd een tocht gemaakt langs het Zuidlaardermeer, onder meer op zoek naar de zeearend, die er wel broedde, maar zich niet liet zien. Onderweg onder meer bruine kiekendief, kluten. Voorbij het Zuidlaardermeer ontdekten we een bijzonder fraai stuk nieuwe natuur, de Kropswolderbuitenpolder, met een hele mooie vogelhut. Hier zagen we diverse keren zwarte en witwangsters, geoorde futen (met pullen), veel riet- en weidevogels. Wederom baltsende watersnippen, die zich hier erg goed lieten zien. Aan de andere zijde van het Zuidlaardermeer fietsten we terug door een mooi landschap met veel weidevogels. Tijdens de fietstocht nog een zeer verrassende waarneming van mijn jongste broer, die daar heel toevallig in de middle of nowhere aan het wandelen was - beiden geheel onwetend, dat we daar zouden zijn. Overigens net als ik, ook een rare 'vogel'.

Uitkijktoren

Op zondag besloten we wat verder te gaan, na tips over een erg mooi vogelgebied in de buurt van Groningen, er naartoe met de auto en vervolgens ter plekke, twee lange wandelingen, in de Onlanden en later in de buurt van het Paterswoldemeer. In de Onlanden mooie waarnemingen van de blauwborst en het paapje; vanuit een uitkijktoren zagen we ook nog een vos. Vanuit de uitkijkhut bij het Paterswoldsemeer, zagen we tot onze grote verrassing een zwarte ibis en wederom diverse witwangsters, ook geoorde futen met jong. Op de terugweg langs een pad door het riet, nog waterral, bruine kiekendief en roerdomp(en).

Zaterdagavond werd besloten om het kamp af te sluiten met een tocht naar het Balloërveld, het idee was daar nachtzwaluwen te zien. In eerste instantie leek de tocht in het water te vallen, doordat we de weg niet goed wisten en daardoor erg laat aan zouden komen. Een meevaller was al onderweg, dat we in de schemering twee dassen vlak voor ons de weg zagen oversteken. Maar ter plekke bleek dit toch precies het goede moment te zijn. De nachtzwaluwen waren erg actief, vlogen diverse keren boven ons hoofd, en lieten hun roep en zang vele malen horen. Tevens werden er nog houtsnippen baltsend gezien langs de bosrand. De avond kon voor ons niet meer stuk.

Met de andere groepen bij elkaar werden in totaal 104 soorten gespot, voor dit gebied een mooie prestatie.

Ik kijk terug op een zeer geslaagd kamp met mooie waarnemingen en bovenal een zeer gezellige sfeer. 🐦

Hemelvaartskamp

Waargenomen vogels

door Leo van der Kooij

Meerkoet pul in de Onlanden, foto Ruud Post
Boven: zwarte ibis, foto Aron Sinke

Aalscholver
Baardman
Bergeend
Blauwborst
Blauwe reiger
Boeren zwaluw
Bonte vliegenvanger
Boomklever
Boomkruiper
Boomleeuwerik
Boompieper
Bosrietzanger
Brandgans
Bruine kiekendief
Buizerd
Canadese gans
Dodaars (+jong)
Ekster
Fazant
Fitis
Fuut
Gaai
Geelgors
Gekraagde roodstaart
Gele kwikstaart
Geoorde fuut (+ jongen)
Gierzwaluw

Goudvink
Grasmus
Graspieper
Grauwe gans
Groene specht
Groenling
Grote bonte specht
Grote zilverreiger
Grutto
Heggenmus
Holenduif
Houtduif
Houtsnip
Huisbus
Huiszwaluw
Kauw
Kievit
Kleine karekiet
Kleine mantelmeeuw
Kleine plevier
Kluut
Kneu
Knobbelzwaan
Koekoek
Kokmeeuw
Koolmees
Krakeend

Kuifeend
Kwartel
Meerkoet
Merel
Nachtzwaluw
Nijlgans
Ooievaar
Paapje
Pimpelmees
Putter
Rietgors
Rietzanger
Ringmus
Roek
Roerdomp
Roodborst
Roodborsttapuit
Scholekster
Slobeend
Snor
Sperwer
Spotvogel
Spreeuw
Sprinkhaanzanger
Tafeleend
Tjiftjaf
Torenvalk

Tuinfluit
Tureluur
Turkse tortel
Veldleeuwerik
Vink
Visdief
Waterhoen
Waterral
Watersnip (balts)
Wespendief
Wilde eend
Winterkoning
Wintertaling
Witte kwikstaart
Witwangstern
Wulp
Zanglijster
Zomertaling
Zwarte ibis
Zwarte kraai
Zwarte roodstaart
Zwarte stern
Zwartkop

Totaal 104 soorten vogels
waargenomen

Hemelvaartskamp

Waargenomen planten

door Leo van der Kooij

Een veld met echte koekoeksbloemen, boven ratelaar en hiernaast gevlekte orchis.
Foto's Ida de Jongh

Opmerking: De lijst is niet volledig, behalve veel algemene zijn er bijzondere en opvallende planten genoteerd. Deze zijn vetgedrukt.

Hogere planten

Akkerhoornbloem
Akkerkers
Akkerkool
Amerikaanse vogelkers
Biezenknoppen
Biggenkruid
Bitterzoet
Blaaszegge
Blauwe bosbes
Bochtige smele
Bonte gele dovenetel
Borstelgras
Bosgierstgras
Bosveldkers
Bosvergeetmenietje
Brede mannetjesvaren
Brede stekelvaren
Brem
Buntgras
Dagkoekoeksbloem
Deens lepelblad
Dolle kervel
Dopheide
Dotterbloem
Duizendblad
Dwergviltkruid
Echte kamille
Echte koekoeksbloem
Eenarig wollegras
Egelboterbloem
Eikvaren
Engelwortel
Fluitenkruid
Gagel
Geel nagelkruid
Geknikte vossenstaart

Gelderse roos
Gele dovenetel (bonte)
Gele lis
Gele waterkers
Gestreepte witbol
Gevlekte orchis
Gevleugeld sterrekroos
Gewone hennepnetel
Gewone hoornbloem
Grasmuur
Groot nagelkruid
Grote brandnetel
Grote muur
Grote ratelaar
Grote waterweegbree
Harig wilgenroosje
Heidekartelblad
Heidespurrie
Helmkruid
Hemelsleutel
Hennegras
Hennepnetel
Hondsdrif
Hulst
Jacobskruid
Japanse duizendknoop
Jeneverbes
Kale jonker
Kamperfoelie
Kardinaalsmuts
Kleefkruid
Kleinbloemige ereprijs
Klein bronkruid
Klein springzaad
Klein tasjeskruid
Klein vogelpootje
Koekoeksbloem
Koningsvaren
Kraaiheide
Kruipend walstro
Kruizuring
Lavendelheide

Lielietje der dalen
Liggend walstro
Liguster
Lijsterbes
Look zonder look
Mannetjesvaren
Margriet
Meerkleurig vergeetmenietje
Moerasmuur
Moerasvergeetmenietje
Moeraswederik
Moeraswolfsklauw
Muizenootje
Muursla
Overblijvende ossentong
Pijpenstrootje
Pilzegge
Pinksterbloem
Rankende helmbloem
Ratelaar
Ratelpopulier
Reukgras
Ridderzuring
Ringelwikke
Robertskruid
Rode schijnsurrie
Rood zwenkgras
Roze winterpostelein
Schaafstro
Salomonszegel
Schapenzuring
Schijfkamille
Sintjanskruid
Smalle mannetjesvaren
Smalle stekelvaren
Snavelzegge
Springbalsemien
Sterzegge
Struikhei
Taxus
Tormentil
Trosvlir

Valeriaan
Veelkleurig vergeetmenietje
Veelstengelige waterbies
Veldbeemdgras
Veldbies
Veldereprijs
Vingerhoedskruid
Vlasbekje
Voederwikke
Vogelmuur
Vroege haver
Vuilboom
Wateraardbei
Waternavel
Wederik
Wilgbladige cotoneaster
Wilgenroosje
Witte klaverzuring
Wolfspoot
IJle dravik
Zachte dravik
Zandblauwtje
Zevenblad
Zilverhaver
Zompzegge
Zwarte zegge

Paddenstoelen
Berkenzwam
Bloedweizwam (Myxomyceet)
Echte tonderzwam
Gewoon zwavelkopje
Parelamaniet
Platte Tonderzwam
Voorjaarshoutzwam

Tijdens de wandelexcursie op 30-05 is er bij een ven **veenmos** aangetroffen. De soort is (nog) niet vastgesteld.

Hemelvaartskamp

Waargenomen insecten en overige waarnemingen

door Leo van der Kooij

Vuurjuffer

Veelvraat
(*macrothylacia rubi*)

Kleine wesp

Poelkikker
foto's Leo van de Kooij

Vlinders

Appeltak
Atalanta
Bont zandoogje
Bruine daguil
Bruine vuurvinder
Citroenvlinder
Eikenprocessierups
Gemsmot
Gestippelde oogspanner
Gewone heidespanner
Groentje
Grote wintervlinder (rups)
Hooibeestje
Icarusblauwtje
Klaverblaadje
Klaverspanner
Klein geaderd witje
Klein koolwitje
Kleine herculesspanner
Kleine vuurvinder
Koraalbladroller
Lievelling
Mendicabeer
Oranjetipje
Ratelaarspanner
Ringelrupsvlinder
Slakrups
Smaragdlingsprietmot
Strouiltje
Veelvraat
Voorjaarsspanner
Witte grijsbandspanner
Woudbladroller
Zakjesdrager (sp.)

Libellen

Azuurjuffer
Beekrombout
Blauwe breedscheenjuffer
Grote keizerlibel
Lantaarntje
Maanwaterjuffer
Oeverlibel
Platbuik
Smaragdlibel
Viervlek
Vroeg glazenmaker
Vuurjuffer
Weidebeekjuffer

Kevers

Aziatisch Lieveheersbeestje
Bastaard zandloopkever
Beukenzwartkever
Cantharus libida *
Eikenbladrolkever
Geel soldaatje
Gewone bloesemboktor
Gewone distelboktor
Gewone meikever
Groen zuringhaantje
Grote wespenbok
Kleine bloemenboktor
Kleine poppenrover
Kleine wespenbok
Kleine zwarte smalboktor
Lijsterbeshantje
Nalassus laevioctostriatus *
Nevelvlekboktor
Prachtkever (sp.)

Rozenkever
Ruigkever
Rupsenaaskever
Schaakbordlieveheersbeestje
Smalle kniptor (*Denticollis linearis*)
Spartelkever
Steilkopje
Vijfstippelig struikhaantje
Zevenstippelig
lieveheersbeestje
Zwart soldaatje
Zwartkopvuurkever
Zwartlijfkever

Overige insecten

Aardhommel
Bessenschildwants
Bladwesp, *Periclista pilosa*
Bladwesp, *Tenthredo campestris*
Boskakerlak
Bosrandroefvlieg
Bremschildwants
Driehoekseendagsvlieg
Galmug (veroorzaker van de aardappelgal)
Gehoornde metselbij
Gele halvemaan zweefvlieg
Geribde Prachtblindwants
Grote bloedbij
Grote schaatsenrijder
Hommelzweefvlieg
Houtmier
Kokermot, *Ecnomus tenellus*
Mierenleeuw

Myrus striata (wants) *
Piezodorus (sp.) wants *
Pyamaschildwants
Schorpioenvlieg
Schuimcicade
Sluipwesp (*ichneumon*) sp.
Steenhommel
Steltvlieg
Vosje
Vuurwants
Waterschorpioen
Andere ongewervelden
Amerikaanse rivierkreeft
Mospissebed
* (nog) geen Nederlandse naam.

Overige waarnemingen Zoogdieren;

Das
Gewone dwergvleermuis
Konijn
Laatvlieger
Ree
Vos

Reptielen en amfibieën

Adder (ook een vervelling gevonden)
Bastaardkikker
Gewone pad (larven)
Heikikker
Levendbarende hagedis
Poelkikker 🐸

Groentje ontgroent

door Nelly Hofman

Ransuil in Bunschoten

Over de Mus

Mijn andere Mussenzussen-helft woont nu een jaar in Nijkerk. Logischerwijs vogelt ze veel in die omgeving. Afgelopen weekend was het moment daar dat ze me al haar favoriete vogelplekjes zou laten zien.

In de week ervoor spraken we onze hoop uit dat we de zeearend zouden zien. De velduil werd eraan toegevoegd, want die werd die week waargenomen. Die zou óók gaaf zijn! Maar wij weten inmiddels: als we ergens naar op zoek gaan ...

Om 9 uur vertrokken we vanuit Nijkerk. Sietske heeft het altijd over de Arkemheen, dus ik was verrast dat we bij de Eempolder begonnen. Rijdend door Eemnes riep ik: "Daar! Is dat een boomvalk?" Zussie ging in de remmen, pootte de auto in een parkeerhaven en sprong uit. Als ze toen geweten had dat het een sperwer was, was ze vast doorgereden. Dat is voor haar een bekende vlegel, terwijl de boomvalk nog op haar wensenlijstje staat.

Toen ik door de verrekijker tuurde, zag ik natuurlijk ook direct dat het geen boomvalk was. Geen rode onderbroek, geen traan. Wél zag ik dat het een sperwer was. Mijn eerste, zelf gedetermineerde, sperwer. Een goed begin van de dag!

Bloedserieus

We reden door naar de vogelkijkhut in de Eempolder. Met zicht op Flevoland, waar de zeearend broedde dit jaar. Sietske was bloedserieus toen ze riep dat ze hem zag!

"Echt, ik ben serieus!"

Had ze dat nou maar niet geroepen, want dan had ze het er nog op kunnen gooien dat ze een grapje maakte. Het bleek namelijk een flinke dikke meeuw te zijn ...

Ach, dan staan we quitte na die keer dat ik de visarend voor boomvalk uitmaakte.

Helaas liet het zonnetje ons heel snel in de steek en nog geen uur later stonden we midden in de Eempolder in de regen en flinke wind. Geen baardmannetje dat zich nog liet horen of zien. We zijn in de auto gestapt en hebben het gebied daarmee doorkruist. Regelmatig stapten we uit en stonden we in de snijdende koude wind te turen naar leuke vogels. We zagen héél veel buizerds. Zoveel, dat we die ene andere roofvogel ook voor buizerd uitmaakten. Waarschijnlijk was het een slechtvalk, maar we waren te laat met kijken. We zagen door de buizerds de slechtvalk niet meer.

senzussen en uilen

Ik heb de favoriete vogelplekken in de Eempolder, Delta Schuitenbeek en Polder Arkemheen van Sietske gezien. Winderige, natte en koude plekken. Die dag dan. Ik snap natuurlijk best dat het bij beter weer prachtige gebieden zijn. In deze tijd van het jaar stikt het daar van de smienten! Zie ik wel eens een smient in de Steenwaard, ziet zij er zoveel dat ze net zo normaal zijn als de wilde eend. Daar in de polder zag ik ook mijn eerste goudplevier. En de tweede. De derde. En ook de vierde, vijfde, zesde en ... Ik heb ze toch maar niet exact geteld.

Magisch

Sietske deed voor vertrek één belofte: ransuilen. Midden in Bunschoten loste ze die belofte in. Drie ransuilen op hun roestplek. Ik weet niet wat het is, maar ik vind uilen magisch! Misschien doordat ze zo'n geheimzinnig leven leiden, maar vooral omdat ik ze prachtig vind. Van de vier uilen uit het NWVC-gebied moet ik nog kennismaken met de kerkuil. Ik kan niet wachten!

Inmiddels waren we koud tot op het bot. De kachel in de auto kon daar niets meer aan veranderen. We gingen nog even op de melding van de topper af. Die moeite hadden we ons kunnen besparen. Vind maar eens een vrouwtjes topper tussen tientallen kuifeenden. Onbegonnen werk! Op dergelijke momenten vervloeken wij ons materiaal. We zullen nog even moeten sparen, maar die allerbeste verrekijker (voor mij) en vogelscoop (voor ons) gaan er komen.

Pas thuis na het avondeten stroomde er weer warmte in mijn voeten. Geeft niks, ik vind het geen afzien. Het laat me voelen dat ik leef.

Kuilenburgse uilen

De volgende ochtend was voor het gezin. Vrouwlied wilde naar die ene boom waar volgens mijn schoonmoeder ransuilen zitten. Ik houd van zulke tips. Als je het niet weet, loop je er gewoon langs. En jawel, als je wel weet in welke boom je moet zoeken, verbaas je je dat je er normaal aan voorbij loopt. Minstens tien ransuilen in verschillende groottes. Wauw! Die beesten zijn magisch. Terwijl ik foto's maakte, raapten de meiden braakballen. Of draakballen, zoals onze kleuterprinses ze gedoopt heeft. De uilen deden haar niet zoveel, maar ze kan niet wachten tot we de draakballen gaan uitpluizen.

Wát een (uilen)weekend! 🦉

Smienten in de Eempolder

Twee smienten (linker in eclipskleed)

Aha, op die manier!

Het verhaal achter de foto

**NIEUWE
RUBRIEK**

Van bewijsplaatjesmaker naar amateurfotograaf

door Hans Kunstman

Toen ik zo'n 6 jaar geleden wat meer geïnteresseerd door de natuur tussen Lek en Linge ging lopen, had ik al snel naast mijn kijker ook een camera bij me. Een zogenaamde bridge camera (Canon SX50) die figuurlijk een brug sloeg van heel dichtbij tot heel ver weg. Wel nodig als je in 2014 een 1001-soortenjaar doet, waarbij je van een reuzenster tot bruine graswants hebt gezien, maar deze meestal pas thuis met behulp van heel veel boeken kon determineren.

Bewijsplaatjes, geen foto's maken noemde ik dit. Die waren goed als ze zoveel mogelijk onderscheidende kenmerken lieten zien van de soort. Registratieve fotografie noemen ze dat ook wel. Die bewijsplaatjes waren 'brave' foto's die soms de kwaliteit hadden dat ze in de Hak-al belandden of niet misplaatst zouden zijn in een goed determinatieboek.

Een heel enkele keer was er een foto bij die naast de soortaanwijding, wat meer te vertellen had. Mijn vrouw, niet echt geïnte-

resseerd in de soort, benutte dat soort foto's als bijlage van haar digitale correspondentie met familie en kennissen. Dat zette mij ook aan om anders te gaan kijken naar deze foto's en soms lukte het me terwijl ik op pad was ook 'andere' foto's te maken.

Prijs

Maar nog steeds liep ik toch als 'doelgerichte soortenjager' rond. Inmiddels was mijn teller van soorten in het werkgebied van de NVWC al tot over de 2.000 gestegen. Dan overkomt het je dat je een prijs wint in een fotowedstrijd uitgeschreven door de NVWC.

Die prijs bestond uit een workshop in het veld door Vanellus Vanelus (Henkjan Kievit). Die haalde me uit mijn 'veilige zone' en leerde me anders kijken. Belangrijkste les deze dag: Doe je rugzak af als je een foto wilt maken. Niet 'schietend' rondlopen, maar de tijd nemen om goed te kijken van alle kanten, op alle hoogtes, wachten dat die wolk voorbij is, etc.

Om mijn oude conditioneringen de baas te worden, schafte ik zelfs een andere camera aan, zodat ik daar vooral mee ging 'fotograferen'.

Net zoals een startende vogelaar die een ringmus van een huismus leert onderscheiden, moest ik weer als beginner met mijn gerei leren opereren. Alles wat mijn vorige camera's automatisch deden, moest ik bewust gaan instellen.

Gelukkig heb ik in die tijd een natuurfotobeurs bezocht, waar ik van een gerespecteerde natuurfotograaf hoorde dat maar twee of drie foto's van de duizend die hij maakte 'bruikbaar' waren.

Dat hield mij op de been.

Want als er ergens geldt 'No pain, no gain' is dat wel bij natuurfotografie. Je moet immers

- investeren in lenzen (een sinkhole in je spaarpot)
- extreme standpunten innemen (door het slijk gaan!)
- het mooie licht van de randen van de dag benutten (voor dag en dauw opstaan)
- veel geduld hebben
- veel geluk hebben
- vooral LEREN KIJKEN!

Vooraf dat laatste is een levenslang leerproces en laat me dat nu vooral boeien.

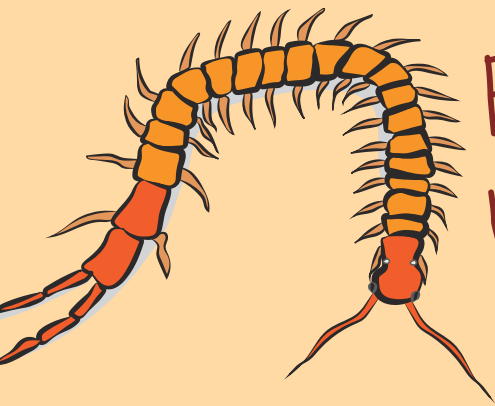
Mijn foto's (dus geen bewijsplaatjes meer) kwamen niet meer op waarneming.nl of in de Hak-al terecht. Maar eerder als foto van de maand bij de Culemborgse fotoclub Lek en Licht. Bij deze fantastische club ontdekte ik dat straat-, portret-, architectuurfotografie toch niet mijn ding waren. Ik bleef bij de natuurfotografie hangen.

Daarvoor vond ik binnen deze club te weinig inspiratie en uitdaging. Dus ben ik sinds kort lid van de Natuurfotografen Vereniging Utrecht, een warm overlopend bad (nou ja, er is een wachtlijst/ledenstop). Daarin hoop ik mijn leren kijken verder te ontwikkelen. Voor wie geïnteresseerd is, ik gebruik nu:

Panasonic LUMIX G9 en een vijftal lenzen met een bereik van 1/1 (macro) tot 800 mm (tele). Panasonic heeft het Four/Thirds formaat met een cropfactor 2. Dat betekent dat ik ten opzichte van een fullframe Canon ongeveer de helft aan gewicht mee hoeft te sjouwen. Camera heeft ook als voordelen: beeldstabilisatie zowel in de body als ook in de lenzen (dus heb ik geen statief nodig ook bij 800 mm en matig licht) en hoge burst snelheid (60 beelden per seconde, zodat er altijd wel een goede tussen zit en het mogelijk is om bijvoorbeeld een vliegende honingbij met strakke vleugels op een hazelaarkatje te zien vliegen). Dus echt gekozen vanwege praktische voordelen voor een 'lopende' natuurfotograaf. (Ja Henkjan: Ik doe mijn rugtas steeds vaker af!)

Hier zijn 3 voorbeeldjes van een meerkoet: één als bewijsplaatje en twee als poging tot foto.

De foto's zijn gemaakt in de late middagzon in de Plantage. De herfsttinten maken van het water vloeibaar goud en wat later kleurt de meerkoet net als het water bijna vanzelf zwartwit uit (met 800 mm, 5,6, 1/640 en iso 3200). 🦆

Bodemdiertjes zoeken met de kinderen

door Winny Verdouw
foto's Jeroen Zielhorst

Op de bodem en in de grond daar leven nog heel veel leuke diertjes, die je niet meteen zomaar ziet. Rondom de Steenuil, voorzien van potjes en bakjes, gingen we op jacht. Al gauw merkten we dat onder stenen en boomstammen van alles leefde. Vooral pissebedden, echt heel veel. Het was de bedoeling om in ieder bakje een ander diertje te doen. Om een duizendpoot te pakken, moest je nog vlot zijn. Evenals voor miljoenpooten, ook van die renners. Al gauw gingen we door naar het bosje achter de natuurtuin. De kinderen vonden nog veel regenwormen en allerlei slakjes. Vanwege de lage temperatuur hadden we niet genoeg verschillende beestjes om er een kwartet van te maken. Maar eenmaal terug in de Steenuil gingen de kinderen heel serieus met de zoekkaarten de namen vinden. En de schelpjes werden door Noortje en Siebe helemaal op naam gebracht. 🐌

*Bos-loofslak
Duizendpoot
Grote aardkruiper
Grote glasslak
Miljoenpoot
Oorwurm
Pissebed of keldermot*

*Regenworm
Segrijnslak
Slanke duinhoorn
Witgerande tuinslak
Zwarte aardslak
En wat doorzichtige eitjes van de slak.*

Op een grote paddenstoel ...

4

Aandachtig luisteren naar Hans
foto Cees van Appeldoorn

Kleine viltinktzwam
Grote foto: grote bloedsteelmycena

door Maartje van der Ploeg

Jeugdexcursie in de Plantage van Culemborg op zaterdag 12 oktober 2019 onder leiding van Hans Kunstman.

De regen kwam met bakken uit de lucht vallen. Maar de paddenstoel is een typische herfstgroeier en houdt wel van een buitje. De kinderen lieten zich door de regen niet uit het veld slaan en verzamelden zich vol enthousiasme bij de ingang van de Plantage. In de Plantage kun je vele bijzondere en algemene soorten paddenstoelen vinden. Hieronder een opsomming van alle gevonden paddenstoelen, netjes genoteerd met dank aan Leo van der Kooij:

Leuke weetjes over een paar paddenstoelen
Grote bloedsteelmycena: het melksap in de steel heeft de kleur van bloed.
Beukentaailing: groeit op de doppen van beukenootjes die vorig jaar gevallen zijn.
Melkzwam: waarschijnlijk kleibosmelkzwam; als je er met je hand overheen wrijft, komt er wittige vloeistof uit die lijkt op melk.
Karbonchampignon: heeft een chemisch luchtje bij zich. Dan kan je beter ruiken aan de Narcisridderzwam, dit is een andere paddenstoel maar die ruikt lekker bloemig.

Hans Kunstman maakte er een ware speurtocht van: "Op dit grasveld staan een paar soorten kleine zwammen, ga maar op zoek." Wat bleek, aan de rand van het veld stond het vol met gele en witte knotszwammen. Uiteindelijk werd de excursie afgesloten met de grootste paddenstoel die we tegenkwamen: de reuzenzwam. De paddenstoel groeide aan de voet van een enorme boom die al 150 jaar oud is. Op een grote paddenstoel ... rood met witte stippen, die hebben we niet gezien. De vliegenzwam komt voor op zandgrond en dat bodemtype is in de Plantage niet aanwezig.

Lijst van waargenomen paddenstoelen hieronder
* Spec. is de afkorting voor soort, als er spec. achter een naam staat weet je wel tot welke groep de paddenstoel behoort, maar weet je niet precies welke soort het is. Bij sommige soorten kun je erachter komen door onderdeeljes van de paddenstoel onder de microscoop te leggen. 🐛

Lijst van waargenomen paddenstoelen

Beukendopvliet-kelkje
Beukentaailing
Blauwgrijze schorsmycena
Bruine satijnzwam
Fopzwam
Gele knotszwam
Gewezwammetje
Gewone berkenboleet
Gewone zwavelkop
Gruwgroene hertenzwam
Grote bloedsteelmycena
Karbonchampignon
Kleine viltinktzwam

Knolhoningzwam
Kruizoom
Lila satijnvezelkop
Narcisridderzwam
Paarsharttrechttertje
Parelstuijzwam
Platte tonderzwam
Reuzenzwam
Stinkparasolzwam
Tranende franjehoed
Vaalpaarse schijnridderzwam
Weidechampignon
Witte kluijzwam
Witte knotszwam
Witte satijnzwam

Zilvergrijze ridderzwam
Zwarte kluijzwam

De volgende paddenstoelen konden niet op soort gedetermineerd worden

Vaalhoed(je) spec.*
Gordijnzwam spec.*
Franjehoed spec.*
Mycena spec.*
Melkzwam waarschijnlijk kleibosmelkzwam
Bijzonder schimmel:
haagbeukheksenbezem

Muizenonderzoek in de natuurtuin van de NVWC

door Jurgen Geven

De zoogdierenwerkgroep heeft weer muizenvalLEN gezet in de natuurtuin van de NVWC. Op zondagavond 27 oktober werden 22 muizenvalLEN geplaatst.

Op maandagavond en dinsdagavond werden de muizenvalLEN waar nodig bijgevuld met appel, brood met pindaKaas en meelwormen. Ook werden de muizenvalLEN dinsdagavond op scherp gezet zodat deze nacht de muizenvalLEN zouden dichtvallen na twee nachten 'pre-baiten'.

Op woensdagmorgen 30 oktober werden de muizenvalLEN onder belangstelling van de klusgroep gelegeD en niet zonder succes. Er waren maar liefst dertien muizenvalLEN gevuld met in één val zelfs twee muizen. Ook werden de muizen gewogen.

De gevangen muizen waren de:

Gewone bosmuis: drie stuks, gemiddeld 16 gram

Rosse woelmuis: vijf stuks gemiddeld 18 gram

Huisspitsmuis: zes stuks gemiddeld 12 gram

Alom wordt dit jaar als een heel goed muizenjaar gezien (zeg maar muizenplaag).

Dit onderzoekje wordt volgend jaar herhaald en we hopen op weer zo'n succes. We kunnen dan het vangstpercentage ($14/22 = 63,6\%$) en het gemiddeld gewicht vergelijken. 🐭

3

1 *Huisspitsmuis*
2 *Gewone bosmuis*
3 en 4 *Rosse woelmuis*

2

4

COLOFON

Hak-al is een uitgave van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg en wordt gratis onder haar leden verspreid.

NATUUR- EN VOGELWACHT CULEMBORG (NVWC)

Steenovenslaan 20
4101 AM Culemborg
Triodosbank: NL53TRIO 0781 404 312
KvK Tiel : 40156764
e-mail : post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl
www.facebook.com/nvwculemborg
NVWC op Twitter: @NVWCulemborg

ANBI

(Algemeen Nut Beogende Instelling)
De NVWC is een ANBI-instelling:
een gift aan de NVWC is aftrekbaar van het
belastbaar inkomen.

REDACTIE

Eindredacteur: Louis van Oort
Gabrielle van Appeldoorn
Berry Lucas
Vormgeving: Eric van Grieken
Foto's: hakalopmaak@nvwc.nl

DRUK

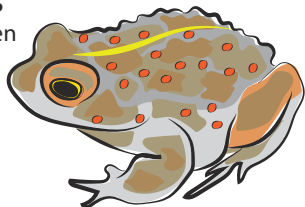
BladNL
Opplage: 375 exemplaren

VRAGEN OVER BEZORGING

Johan de Kruif 0345 - 515 767
Distributie:
Ans van den Berg, Yme Jan en Jaaike Bosma,
Jan Dirk Buizer en Mirjam Melman,
Carolien Duivenvoorde, Jannus Geleedst,
Marga Gerards, Jurgen Geven, Gerdit Greve,
Nelly Hofman, Caroline van der Laan,
Yvonne Jakobs-Lommers,
Jandirk Kievit, Leo van de Kooij,
Annemarie Roelink, Wim en Carla Rubers,
Harry van de Warenburg, Frans Waroux

ILLUSTRATIES

Eric van Grieken

Overname van artikelen, tabellen en schema's is alleen toegestaan met de volgende bronvermelding: "Bron: Hak-al 03-2019, Natuur- en Vogelwacht Culemborg". Overname van foto's of illustraties is zonder toestemming van de fotograaf of illustrator niet toegestaan. De redactie behoudt zich het recht voor aangeleverde artikelen in te korten, aan te passen, niet te plaatsen en aangeleverde afbeeldingen niet op te nemen.

www.nvwc.nl

ADRESSEN EN INFO

BESTUUR

Contact opnemen met bestuur kan door te mailen naar bestuur@nvwc.nl of te bellen.

Kars Veling (voorzitter)

0345 - 531 689

Martin Heerschop (secretaris)

0345 - 520 380

Johan de Kruif (penningmeester)

0345 - 515 767

Ruud Post

0345 - 501 929

Han Sloots

0345 - 518 716

VERTROUWENSPERSONEN

Kees van de Vate
c.vd.vate@hetnet.nl
0345 - 535 257
Carolien Duivenvoorde
carolienduivenvoorde@pscd.nl
0345 - 505 423

INSECTENWERKGROEP

Karin Verspui
0345 - 574 123
insectenoor@nvwc.nl

JEUGDGROEP

Winy Verdouw
06 - 40 80 52 08
Maartje van der Ploeg
06 - 10 75 98 66
jeugdcoor@nvwc.nl

KNOTWERKGROEP

Harry van de Warenburg
0345 - 514 358
knotcoor@nvwc.nl

LEZINGEN EN CURSUSSEN

Annette van Berkel
0345 - 531 689
lezingcoor@nvwc.nl

NESTKASTWERKGROEP

Cees van Appeldoorn
Gerrit van Utrecht
nestkastcoor@nvwc.nl

PLANTENWERKGROEP

vacature
plantenoor@nvwc.nl

TUIN- EN KLUSWERKGROEP

Frans Waroux
0345 - 515 393
kluscoor@nvwc.nl

VOGELWERKGROEP

Gerrit-Jan Klop
06 - 51 14 86 42
vogelcoor@nvwc.nl

ZOOGDIERENWERKGROEP

Jurgen Geven
0345 - 533 756
zoogdierenoor@nvwc.nl

VRAGEN OVER INSECTEN

Annette van Berkel
0345 - 531 689
lezingcoor@nvwc.nl
Ewoud van de Ploeg
Agrius_convulvuli@hotmail.com
Maartje van der Ploeg
peetmaartje@hotmail.com

Aha, op die manier!

Het verhaal achter de foto

**NIEUWE
RUBRIEK**

door Gabrielle van Appeldoorn

Voor elke editie van de Hak-al kijken we reikhalzend uit naar het fotomateriaal dat ingezonden wordt. Wat een juweeltjes zitten daar vaak bij. We vinden dat we daar eigenlijk nog wel wat meer mee kunnen doen en daarom introduceren we een nieuwe rubriek.

Met zoveel leden met liefde en talent voor (natuur)fotografie moet zo'n rubriek moeiteloos te vullen zijn. Natuurlijk, veel foto's worden gewoon 'klik' gemaakt maar soms zit er een verhaal of belevenis achter. En daar zijn we dus naar op zoek: foto's die voor jou iets betekenen.

Deel je mooiste, meest speciale of bijzondere, grappige of unieke foto met ons en geef een korte toelichting over hoe of wat, waar en waarom.

Het maakt niet uit of de opname gemaakt is met een 'simpele' digitale camera of dat je voor de opname objectieven of telelenzen gebruikt hebt. Vertel ons over je keuze voor beeldopbouw, lichtinval, scherpte of onscherpte. Als dat mogelijk is, geef dan je camera-instellingen weer.

Zo kunnen we ook nog van elkaar leren.

De tweede foto in deze rubriek op pagina 26 is van Hans Kunstman:
Van bewijsplaatjesmaker naar amateurfotograaf.

Winterjuffer
foto Leo van der Kooij
Hemelvaartskamp

www.nvwc.nl

Agenda NVWC

December 2019

- 07 Vogels in de buurt, excursie
- 12 Bestuursvergadering
- 14 Knotten
- 14 Jeugdactiviteit
- 18 Lezing

Januari 2020

- 04 jeugdactiviteit - spannende
struinwandeling met het gezin in het donker
- 08 nieuwjaarsbijeenkomst
- 11 knotten
- 11 excursie ihkv vogelcursus
- 16 lezing
- 22 vogelcursus
- 23 bestuursvergadering

Februari

- 01 vogels in de buurt
- 01 knotten
- 15 excursie ihkv vogelcursus
- 15 jeugdactiviteit -
sterren kijken (herkansing)
- 19 lezing
- 27 bestuursvergadering
- 29 knotten

Maart

- 03 NME Natuurfeestdag
- 04 vogelcursus
- 05 NME Natuurfeestdag
- 07 vogels in de buurt
- 07 excursie ihkv vogelcursus (avond?)
- 14 jeugdactiviteit -
broedhopen ringslangen
(datum onder voorbehoud)
- 18 lezing
- 25 vogelcursus
- 26 bestuursvergadering
- 28 excursie ihkv vogelcursus
- 28 excursie wildpark Duitsland

Deadline inleveren kopij

**Hak-al 2020 – 1:
10 februari 2020**

Elke woensdagochtend is de klusgroep van 9 tot 12 uur aanwezig in De Steenuil aan de Steenovenslaan 20 in Culemborg: iedereen is van harte welkom, de koffie staat klaar!